L'herència del dissident

Luigi Martellini aborda en aquest assaig acadèmic la figura de l'intel·lectual, escriptor i director de cinema italià Pier Paolo Passolini (Bolonya, 5 de març del 1922- Roma, 2 de novembre del 1975), que encara suscita curiositat crítica.

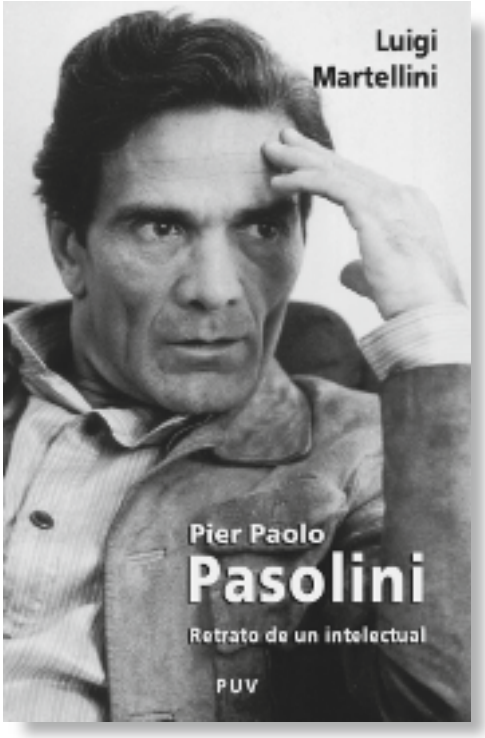

PIER PAOLO PASSOLINI:
RETRATO DE UN INTELECTUAL

LUIGI MARTELLINI

211 PÀGINES / 978-84-370-7928-8 / 20 EUROS

PUV, VALÈNCIA, 2010

Aquest llibre és una bona oportunitat per a revisitar la complexa i decisiva obra d'un intel·lectual clau del segle XX. Al capdavall, en Passolini es concentren algunes de les contradiccions que van esclatar en un temps en què la revolució russa, la derrota del feixisme en la segona guerra mundial i l'esperança ideològica nascuda de l'impuls jovenívol universal dels anys 60, van propiciar la creença que el curs de la humanitat podia ser redreçat des d'uns pressupòsits progressistes. La revolució, però, ja no és el que era (¿fou alguna vegada el que havia de ser?), i tanmateix en les pel·lícules de Passolini (de la bellesa d'una religiositat popular i a flor de pell en *L'evangeli segons Mateu* a la convulsió políticosexual de *Saló o els cent vint dies de Sodoma*) continua surant el solatge d'una herència crítica on Déu, el marxisme i l'atracció homoeròtica formen un còctel de molt meritòria digestió.

De Passolini es recorda ara sobretot la seua condició revoltada d'homosexual i la seua postura crítica davant la societat italiana benpensant regida per la Democràcia Cristiana. És menys conegut, però, que va començar escrivint poesia (en publicaria el primer llibre als 19 anys) en la seua llengua materna, que no és l'italià, sinó el friülès. Aquest idioma, que es parla al nord d'Itàlia (a la regió autònoma del Friül- Venècia Júlia), pertany a la família lingüística retoromànica. Passolini l'usà per a la majoria dels seus escrits poètics, tot i que els assajos (com ara el cèlebre *Le ceneri di Gramsci* o *La religione del mio tempo*), a l'igual que el seu cinema, foren en italià.

Hem parlat de l'herència de Passolini. Com demostra Martellini en aquest llibre, l'intel·lectual bolonyès fou incòmode per a tota classe d'esglésies: és obvi que estava en contra del sistema capitalista, però la seua postura intel·lectual distava molt d'acceptar sense més els dogmes del cristianisme oficial o del marxisme imperant en l'establishment dels partits comunistes occidentals (i molt menys en el sistema soviètic). Fou, substancialment i definitivament, un dissident.

Quan va ser assassinat en un fosc episodi encara no explicat convincentment una nit de novembre de l'any 1975 (mentre a Espanya tots esperaven el darrer sospir de la bèstia franquista), Passolini estava en el punt àlgid de la seua influència intel·lectual. Va viure només cinquanta-tres anys, però ja agradaria a molts insulsos nonagenaris condensar la meitat de la biografia d'aquest home, una de les veus imprescindibles de la cultura crítica del segle XX.

□ *Víctor Cotlliure*

Lletres Valencianes, nº 29